Sitra / Kestävyysratkaisut 29.11.2023

Asia: E 49/2023 - Ennakkovaikuttaminen: EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettaminen

Sitra kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta lausua EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettamiseen liittyvästä ennakkovaikuttamisesta. Lausunnon keskeiset huomiot on koottu alle.

- Ilmastotoimien nopeuttamiseksi EU:n tulisi asettaa tavoitteekseen vuodelle 2040 yli 90 prosentin nettopäästövähenemä vuoden 1990 tasoon verrattuna.
- Päästövähennyksille ja nieluille on syytä säilyttää erilliset tavoitteet, jotta luodaan ennakoitava sääntely- ja investointiympäristö hiilensidonnalle sekä hiilidioksidin talteenotolle, poistamiselle ja varastoinnille.
- Maankäyttösektorilla ja maataloudessa tarvitaan politiikkaa, joka ottaa huomioon sekä ilmaston kuumenemisen että luonnon monimuotoisuuden. Sekä EU:n ilmastopolitiikka että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistaminen on tässä asiassa tärkeää.

1 Lähtökohdat: ilmastotoimia on syytä nopeuttaa

Uusin tieteellinen tieto ilmastonmuutoksen etenemisestä on huolestuttavaa. Vuoden 2023 globaali keskilämpötila tulee todennäköisesti olemaan korkein ikinä mitattu. YK:n ympäristöohjelman 20.11.2023 julkaistu raportti arvioi, että olemme matkalla 2,5–2,9 asteen lämpenemiseen verrattuna esiteolliseen aikaan, ellei ilmastonmuutoksen vastaisia toimia lisätä.

Sitra yhtyykin valtioneuvoston perusmuistiossa ilmaistuun näkemykseen siitä, että EU:n 2040 ilmastotavoitteen täytyy johdonmukaisesti ja uskottavasti tukea EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Sitra katsoo, että EU:n vuoden 2040 tavoitteeksi tulisi asettaa yli 90 prosentin nettopäästövähenemä vuoden 1990 tasoon verrattuna.

Sen lisäksi, että tällaisen kunnianhimoisen tavoitteen asettaminen näyttää välttämättömältä ilmaston kuumenemisen hillitsemiseksi, olisi se myös reilua taakanjakoa suhteessa globaaliin etelään. Tämän seikan merkitystä ei voi aliarvioida nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa.

Yli 90 prosentin EU-tavoite lähenisi Suomen kansallisesti asettamaa vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitetta, mikä kiihdyttäisi edelleen vihreän siirtymän aikaansaamia investointeja Euroopassa luoden mahdollisuuksia suomalaiselle elinkeinoelämälle. Lisäksi, niin kuin perusmuistiossa todetaan, kunnianhimoinen tavoite lisäisi myös EU:n kriisivarautumista ja resilienssiä.

2 EU:n 2040 ilmastotavoitteen saavuttamiseen liittyvä ilmasto- ja energia-arkkitehtuuri

Sitra on valtioneuvoston kanssa samaa mieltä siitä, että säädöskehikon vaihtoehtoja arvioitaessa on tärkeää arkkitehtuurin selkeys. Tämä loisi ennakoitavuutta päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien merkittävien investointien varmistamiseksi.

Sitra näkee myös, kuten valtioneuvosto, että ilmastopolitiikan pääpainon tulee olla päästövähennyksissä samalla kun luodaan riittäviä EU-tason velvoitteita ja kannustimia

maankäyttösektorin hiilinielujen aikaansaamien poistumien kasvattamiseksi sekä teknisten nielujen käyttöönotolle.

Sitra katsoo, että päästövähennyksille ja nieluille tulee säilyttää erilliset tavoitteet, ja nielujen osalta luonnon- ja teknisille nieluille erilliset tavoitteet. Tämä malli toisi ennustettavuutta luonnolliselle hiilensidonnalle sekä niille suurille investoinneille, joita tarvitaan hiilidioksidin talteenottoon teollisista laitoksista, poistoon ilmakehästä sekä pysyvään ja pitkäaikaiseen varastoimiseen.

3 Päästökaupan ja hiilirajamekanismin kehittämistä kannattaa selvittää

Sitra yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että päästökaupan vahvistamista ja edelleen kehittämistä kannattaa selvittää. Ja kunhan hiilirajamekanismin (CBAM) toiminnasta saadaan kokemuksia lähivuosina, kannattaa sen laajentamista harkita, jotta eurooppalainen teollisuus pysyisi kilpailukykyisenä ja että EU:n ilmastopolitiikan vaikutukset leviäisivät globaalisti.

4 Maankäyttösektorilla ja maataloudessa tarvitaan vahvaa ilmasto- ja luontopolitiikkaa

Sitra näkee, että kaikkia maankäyttösektorin päästöjä ja nieluja voisi tarkastella yhdessä osana ns. AFOLU-sektoria nykymallin sijaan, jossa maatalouden päästöt ja nielut ovat eri sektoreiden alla.

Maatalouden osalta tarvitaan useita politiikkatoimia päästövähennysten saavuttamiseksi ja hiilensidonnan sekä luonnon monimuotoisuuden sekä ekosysteemipalvelujen vahvistamiseksi – ruokaturvaa ja riittävää omavaraisuutta vaarantamatta. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistaminen siten, että se palkitsisi maaperän terveyden ja ekosysteemipalveluiden vahvistamisesta olisi tärkeää. Myös kannusteiden luominen fossiiliperäisten lannoitteiden ja fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämiselle on keskeistä niin ilmastopolitiikan kuin EU:n resilienssin kannalta.

Helsingissä 30.11.2023

Lasse Miettinen
Johtaja, Kestävyysratkaisut

Lähteet:

UNEP: Emissions Gap Report 2023: Broken Record – Temperatures hit new highs, yet world fails to cut emissions (again), 2023.